

FİNANSAL EĞİTİM KAPSAMINDA “SİGORTA OKURYAZARLIĞI”

Doç. Dr. Feride Hayırsever Baştürk
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu
feride.basturk@bilecik.edu.tr

Özet

Son yıllarda yaşanan finansal krizlerle birlikte kişilerin içinde buldukları ekonomik ortamlarda var olan risklerin farkında olmaları önem kazanmış ve kişilerin finansal bilgi düzeyleri üzerine araştırmalar başlamıştır. Bu kapsamda dünya genelinde finansal okuryazarlık olarak ifade edilen; finansal kavramlarla ilgili temel bilgilere sahip olmak, bu konuda iletişim kurabilmek ve finansal konularla ilgili karar verebilme beceri, tutum ve davranışına sahip olmak farklı açılardan incelenerek, finansal eğitimin kapsamı belirlenmeye çalışılmıştır. Finans sistemi içinde yer alan sigorta sektörü hakkında bilgi sahibi olmak, gelecek hakkında planlama yaparken sigortalı olma ihtiyacını duymak ve bunu davranışlara yansıtılabilmek bu alana farklı bir bakış açısı getirmektedir. Bu kapsamda finansal okuryazarlık kavramının yanına “*sigorta okuryazarlığı*” kavramı da eklenebilir.

Sigorta okuryazarlığı kavramı ülkemizde akademik çalışmalarda –fazla- dile getirilmemekle birlikte, uluslar arası literatürde -az sayıda da olsa- çalışmalar yapıldığı gözlemlenmiştir. Bu çalışmada; finansal eğitim kapsamında sigorta okuryazarlığıyla ilgili uluslar arası araştırmaların incelenmesi ve ülkemiz için farklı bir araştırma alanına dikkat çekilmesi amaçlanmıştır. Sigorta sektörünün ülkelerin ekonomik büyümelerini destekleyen bir sektör olduğu hatırlanırsa, konuyla ilgili temel kavramların bilinmesi, daha çok kişinin sigortalı olması son derece önemlidir.

Anahtar Sözcükler: Finansal Okuryazarlık, Sigorta Okuryazarlığı, Finansal Eğitim.

“INSURANCE LITERACY” WITHIN THE SCOPE OF FINANCIAL EDUCATION

Abstract

Being aware of risks existing in the economic circumstances that individuals experience has gained importance after financial crisis emerging in recent years and researches on the level of financial knowledge of individuals has started. Within this framework, having basic knowledge of finance, being able to communicate regarding this issue and having skills, attitude and behaviors to decide upon financial issues -which are also called as financial literacy- have been examined from different perspectives and scope of financial education has been tried to be determined. Having knowledge of insurance sector which is located within the financial system, needing to carry insurance while planning future and being able to reflect it in behaviors develop a different point of view regarding this field. In this context, the concept of “*insurance literacy*” can also be attached as well as the concept of financial literacy.

While the concept of insurance literacy is not mentioned -much- in academic studies in our country; it has been observed that there are -though they are few- some studies within international literature. In this study, examination of international researches on insurance literacy within the scope of financial education, and drawing attention to a different research area for our country has been targeted. When it is taken into consideration that insurance sector is a sector supporting economic growth of countries, having the information of basic concepts of issue and carrying insurance by much more people are quite important.

Keywords: Financial Literacy, Insurance Literacy, Financial Education.

GİRİŞ

Yaşanan finansal krizler kişilerin finansal kavramlarla ilgili bilgi sahibi olması, finansal piyasalardaki risklerin farkında olunması ve finansal bilgi düzeylerinin belirlenerek artırılması çabalarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu süreçte finansal eğitimin artan önemi gündeme gelmiş ve devamında finansal okuryazarlık kavramları kullanılmaya başlanmıştır. Bu kapsamda, kişilerin finansal piyasalar ve daha genel anlamda finansal sistem konusunda sahip oldukları bilgi düzeylerinin tespit edilmesi ve bu düzeylerin yükseltilmesi hedeflenmektedir. Finansal sistemin işleyişi ve ekonomik gelişmelerin takip edilebilmesi birçok açıdan ele alınmaktadır.

Finansal sistem kalkınmayı birçok yönden teşvik etmekte olup, kalkınma için gerekli olan fonların/tasarrufların bulunması ve bir havuzda toplanmasını sağlamaktadır. Böylece finansal sistem, riskli ama değer yaratıcı daha çok projenin hayata geçmesine aracı olmaktadır. Ayrıca, bu fonların tahsisinde kritik bir rol oynayarak, fonların etkin kullanılmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla, gelişmiş bir finans sistemi, ekonomik olarak daha verimli projelerin seçilmesine yardımcı olduğu gibi, kaynakların dağıtıldıktan sonra amaçlarına uygun kullanılıp kullanılmadığını da izleyerek önemli bir toplumsal fayda sağlamaktadır. Öte yandan, finansal sistem proje hedeflerine ulaşım aşamasında karşılaşılan risklerin iyi yönetilmesine yönelik verdiği hizmetlerle de ekonomik kaynakların korunmasına yardımcı olmaktadır(TCMB,Mart:2014).

Finansal eğitimin geliştirilmesi için bu amaca yönelik çeşitli programların tasarlanması ve uygulanmasının gerekliliği artmaktadır. Bu programlar hedef kitlelerin – çocuklar, gençler, yetişkinler, kadınlar, emekliler, işsizler vb. – özelliklerini ve ihtiyaçlarını göz önüne alacak şekilde bireylerin tasarruf, borçlanma, tüketim, sigorta ve emeklilik gibi hayatlarının önemli bir parçasını oluşturan kavramları içermelidir. Öte yandan, uygulanan programların bir fark yaratıp yaratmadığını anlamak için bu programların kısa vadede veriler toplanarak takip edilmesi, uzun vadede ise elde edilen verilerle analiz edilerek değerlendirilmesi gereklidir. Ancak bu şekilde istenilen sonuçların, konulan hedeflerin etkili ve etkin bir şekilde gerçekleşip gerçekleşmediği kontrol edilebilir(TCMB,Mart:2014).

Uluslararası kuruluşlar tarafından araştırma grupları kurularak, farklı ülkelerdeki ulusal kuruluşların da desteği ile konunun her yönüyle araştırılmasına olanak tanınmıştır. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ve ülkelerde bulunan merkez bankaları ve diğer finansal olan veya olmayan kurumlar tarafından yayınlar ve çalışmalar yapılmaktadır. OECD 2005 yılında finansal okur-yazarlığı ve 2008 yılında sigorta ve özel emeklilik konularında farkındalığı artırmak için kitaplar yayımlamıştır. Ayrıca, politika yapıcılara finansal eğitim programlarının tasarımında yardımcı olmak üzere, uygulamaya ilişkin tavsiyeleri de bulunmaktadır (OECD,2005, OECD/INFE,2012, Oksay,2006).

Görüldüğü gibi finansal eğitim kapsamında ele alınan konulardan birisi de sigortalı olma diğer bir deyişle sigorta yaptırma konusunda bilgi sahibi olunmasıdır. Finansal eğitim kapsamında; geleceği planlama alt başlığı altında yer alan sigorta sektörü ve ürünleri için yeni bir bakış açısı oluşmuş ve farklı çalışmalara ve araştırmalara zemin hazırlanmıştır. Bu bağlamda, bu çalışma kapsamında finansal okuryazarlık ile sigorta sektörü arasındaki var olan ilişkiye dikkate çekilmek istenmiş ve **sigorta okuryazarlığı** kavramı üzerinde durulmuştur.

FINANSAL OKURYAZARLIK (FINANSAL EĞİTİM) İLE SİGORTA SEKTÖRÜ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Finansal okuryazarlık “Doğru finansal kararlar verebilmek ve bireysel finansal refaha kavuşmak için gerekli finansal farkındalık, bilgi, beceri, tutum ve davranışların tümü” olarak tanımlanmaktadır (Atkinson ve Messy, 2012:3). Finansal eğitim mikro ölçekte bakıldığında, finansal risklere ilişkin farkındalığın artırılması, finansal hizmetlere erişimin geliştirilmesi, finansal konularda bilgi birikiminin sağlanması ve elde edilen bilgi birikiminin bireylerin tüketim, yatırım ve tasarruf davranışlarında değişiklik yaratmasını içermektedir. Makro ölçekte değerlendirildiğinde ise bu değişikliklerin ülke ekonomisine ve toplumsal refaha yansımalarını kapsamaktadır. Yaygın olarak kullanılan OECD tanımına göre finansal eğitim; tüketicilerin, yatırımcıların bilgilendirme ve öğretme yoluyla finansal ürün ve kavramları kavrayışlarını, finansal riskler ve fırsatlara ilişkin farkındalıklarını, bilinçli seçimler yapmalarını, yardım için nereye başvuracaklarını öğrenmelerini, finansal refahlarını

destekleyecek bir güven ve yetenek geliştirmelerini sağlayan süreçtir. Dolayısıyla finansal farkındalık yaratılmasının temelini bireylerin bütçelerini idare etmeleri, gelir ve giderlerini düzenlemeleri, yatırım ve tasarruflarını etkin bir şekilde yönetmeleri ve olası zararlardan korunmaları oluşturmaktadır(TCMB,2015:2).

Kişilerin karmaşıklaşan finansal dünyada yörengesini bulabilmesi için finansal eğitim projeleri geliştirilmektedir. Yapılan araştırmalar birçok yetişkinin içinde buldukları finansal çevrenin temel prensiplerini bilmediklerini, birçok gencin en basit araba sigortası özelliklerini ve banka kredi şartlarını anlamadıklarını ortaya çıkarmıştır. Bu bulgulara göre OECD bir finansal eğitim ağı kurmuş ve üye ülkelerde finansal eğitimi teşvik etmeye başlamıştır. Bu bağlamda, başta gelişmiş ülkeler olmak üzere dünyada birçok ülkede finansal eğitim konusu önemli bir gündem maddesidir. Batı ülkelerine göre finansal piyasalarımızın daha yeni, okur yazar oranımızın ve şehirleşmemizin daha düşük ve en önemlisi nüfusumuzun çoğunun gençlerden oluştuğunu düşündüğümüzde, temel finans eğitiminin ülkemiz için önemi daha büyüktür(Dünyada...Finansal Eğitim,2011)

Finansal eğitim kavramı, sadece menkul kıymetlerin değerlendirilmesi ya da fon yönetiminin takibi türünde kısıtlı bir eğitim stratejisine indirgenmemelidir (Uralcan,2011a:133). Bu konuda verilecek eğitimden beklenen, bireyin finansal piyasalara ilişkin temel unsurları anlaması ve edindiği bilgileri karar alma sürecinde kullanabilmesidir. Bu bağlamda finansal okuryazar bir bireyin aşağıdaki bilgi, beceri, tutum ve davranışlara sahip olması beklenmektedir.

- **Parasını iyi yönetebilmelidir:** Tasarruf yapma alışkanlıkları, parasının hepsini nakit olarak tutup tutmadığı, ödemelerin zamanında yapılması, para idaresinde kayıt tutma alışkanlıkları bu kapsamda sayılabilir.
-
- **Finansal sistemin işleyişini anlamalıdır:** Finansal sistemin bileşenleri hakkında bilgi sahibi olma, finansal kurumları tanıma ve kullanma (özellikle bankalar ve sigorta şirketleri), spot ve vadeli işlem piyasaları, döviz piyasası, finansal araçlar, finansal sistemdeki kurumları anlayabilme ve öğrenme bu başlık altında yer almaktadır.
-
- **Finansal planlar yapabilmelidir:** Finansal plan yapmak geleceği düşünmek anlamına gelmektedir. Bu plan hem kısa hem de orta ve uzun dönemler için yapılabilir. Ancak planların sadece kağıt üzerinde kalmayarak uygulamaya geçirilmesi son derece önemlidir. Finansal planın bileşenleri; bütçeleme ve vergi planlaması, likidite yönetimi, büyük tutarlı satın almalar (ev, araba gibi), gelirin ve varlıkların korunması, yatırım ve emeklilik ve miras planlamasıdır.
-
- **İyi iletişim kurabilmelidir:** Finansal ürün veya hizmet satın almak isteyen tüketici, profesyonel satıcılarla karşı karşıya gelmektedir. Bu nedenle yanlış yönlendirilmemek adına hem bilgi edinmeli hem de görüşme tekniklerini öğrenmeli ve geliştirmelidir. Finans piyasalarında iyi alışverişin önemli kurallarından biri olarak dile getirilmektedir(Gökmen, 2012:24-27).
-

Finansal eğitim ve farkındalık derken sadece fon yönetimiyle ilgili bilinçlendirme konu alınırsa, hedeflenene varmak mümkün olmayacaktır. Makro boyutta ve çağdaş bir ulusal eğitim stratejisi ile fonların tesisinin altında yatan tasarruf – yatırım – gelir ilişkisiyle ilgili bilişsel farkındalığın ve dolayısıyla sigorta tasarruflarının artırılması ve gelecekte oluşabilecek birçok finansal sorunun bugünden önünün alınması daha akılcı bir seçim olacaktır(Uralcan,2011a:114).

Sigorta yöntemiyle risklerin yönetilmesi, ekonominin korunması ve büyütülmesi kavramları ve bu kavramlarla ilgili işlevler, bu işlevlerin işlerliğinin sağlanması vb konular, ülkelerin kendi sorunları olmakla birlikte günümüzde her alanda görülen domino etkisi nedeniyle, aynı zamanda tüm dünyanın sosyo-ekonomik ve politik yapısını etkileyen konular haline gelmiştir. Yaratılanların ve çevrenin ekonomik kayıplardan korunması bilincinin geliştirilmesi, refah düzeyinin yükseltilmesi, sosyo-ekonomik ve politik istikrarın sağlanması, bu tür finansal konularla ilgili bilgilere ulaşma ve çağdaş eğitimleri hayata geçirme dünya toplumunun sorunu olmuştur. Bu sorunların çözümüyle ilgili en önemli finans kurumu ve risk yönetim kuruluşu olan sigorta kuruluşları riskleri küresel boyutta dağıtarak, sorunların çözümünü de küreselleştirmiştir. Bu nedenle tesis edilen birçok kamu ve/veya özel sektör kuruluşu, riskin gerçekleşmesinden doğan ekonomik kayıpların dağıtılmasını sağladığı gibi,

sistemin küresel bazda işleyebilmesi için tüm dünyada ortak kullanılan standartlar, yasal düzenlemeler geliştirmiştir (Uralcan, 2011a:114).

Bilgi çağındaki değişimler, bilgi toplumunun karşılaşılabileceği risklerde de farklılıklar yaratmıştır. Deprem, yanardağ patlamaları, tsunami gibi doğal afetlerdeki frekans ve şiddet artışları, çevre kirliliğinin getirdiği ürkütücü tablolar, anormal iklim değişiklikleri yanında nükleer riskler, genetikle ilgili çalışmalarda bilinmezlikler, bilgiyi elinde bulunduranların bu gücü kötüye kullanmasıyla ortaya çıkabilecek riskler ve küresel boyutta domino etkisi yaratan ekonomik krizler sigorta faaliyetlerinin önemini ve işlevlerini artırmıştır. Özellikle sürekli güçlendirilen denetleme sistemlerine rağmen sosyal amaçlara önem vermeyen kimi kurum ve kuruluşların neden olduğu ekonomik krizler, finans kurumlarında ve toplumda finansal eğitim ve farkındalığı artırmaya yönelik araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin gündeme gelmesine ve dünya ekonomi otoriteleri tarafından tesis edilen küresel kuruluşlarla bu faaliyetlerin desteklenmesine neden olmuştur. Denebilir ki, finans kurumlarında da eğitime verilen önem çok yönlü olarak artmış, mikro eğitim anlayışı yerine halkı, ekonomi otoritelerini, finans kurumlarını, eğitim kurumlarını, yerel yönetimleri, sivil toplum kuruluşlarını kapsayan, bilişsel farkındalıklarını artıran ve risk yönetimine katılımlarını sağlayan sürekli bir makro eğitim anlayışı başlamıştır (Uralcan,2011a:116, Çalıştay,2011).

Prim üretim düzeyinin ülke ekonomisi içindeki payı çok düşük olan sigortacılık sektörünün finansal yatırımları da bu payla orantılı bir öneme sahip olduğu için finans kurumlarıyla ilgili faaliyetlerde zor hatırlanmakta, verilen önem az olmaktadır. Ancak, üretim dışı kalmış potansiyel üretim kapasiteleri göz önünde bulundurulduğunda sigortacılık sektörüyle ilgili finansal eğitim ve farkındalığın hayati önemi anlaşılacaktır. Ne var ki, bu kaostan çıkış yani potansiyel kapasitenin üretim içine alınabilmesi için çağdaş eğitim yöntemleriyle, sektör, eğitim kurumları, kamu otoritesi ve sivil toplum örgütleri dahil tüm toplumda itici güç ve motivasyon yaratmak amacıyla sigortacılık işlevlerinin farkındalığının artırılması gerekmektedir(Uralcan,2011a:133).

Finansal eğitim ulusal stratejisi çalışmalarında sigorta kurumu başta olmak üzere tüm kurumların ve bu kurumlardaki teknik, sosyal, yasal vb alt yapıların, eğitim veren bölüm, kurum ve kuruluşların ve işlevsel etkinliklerin tümüyle ele alınması, irdelenmesi, incelenmesi ve uygulanacak eğitim ve bilişsel farkındalık stratejilerinin bilgi çağı eğitim yaklaşımı içinde verilmesi gerekmektedir(Uralcan,2011a:114).

Görüldüğü gibi bireylerin tasarruf yapma alışkanlıkları, finansal sistem içinde yer alan sigorta şirketleri ve sigorta sisteminin işleyişi hakkında bilgi sahibi olma gerekliliği, finansal okuryazarlık ile sigorta yaptırma arasındaki ilk bağlantı olarak göze çarpmaktadır. Benzer şekilde özellikle geleceği planlamak alt başlığı içinde yer alan unsurlar, bireyin sahip olduğu varlıklar, sağlığı ve emeklilik planlamalarında sigortalı olmak konusu önem kazanmaktadır. Bu kapsamda finansal okuryazarlıkla başlayan araştırmalar **“Sigorta Okuryazarlığı (Insurance Literacy)”** olarak adlandırılan bir kavrama doğru gitmekte ve bu konuda da farklı bakış açılarını içeren çalışmalara olan ihtiyaç gün geçtikçe artmaktadır.

Literatürde sigorta okuryazarlığı düzeyini, sigorta bilgisini, sigorta okuryazarlığı ve bilgi düzeyini etkileyen faktörleri belirlemeyi amaçlayan çalışmalar bulunmaktadır. Ancak bu çalışmaların büyük çoğunluğu özellikle sağlık sigortasına odaklanmaktadır. McCormack, vd. (2009) Amerika’da yaşlı bireylerin sağlık sigortası okuryazarlığı seviyelerini ve okuryazarlık düzeyini etkileyen faktörleri belirlemek amacı ile bir anket çalışması yapmıştır. Çalışmanın sonuçları yaşlı bireyler arasında sağlık sigortası okuryazarlığı seviyesinin düşük olduğunu ve sağlık sigortası okuryazarlık düzeyinin finansal okuryazarlığa benzer şekilde cinsiyet, yaş, ırk, etnik köken gibi sosyo-demografik faktörler ile eğitim ve gelir düzeyinden etkilendiğini ortaya koymuştur. Lusardi ve Mitchell (2009) finansal okuryazarlık ve emeklilik ilgili yaptıkları çalışmada katılımcıların temel finansal hesaplamaları yapmada zorlandıklarını, borsanın nasıl işlediğini ve risk çeşitlendirme gibi temel finansal kavramlar ile ilgili bilgi eksikliklerinin olduğunu finansal bilgi eksikliğinin emeklilik planı yapmada eksikliğe sebep olduğunu belirlemişlerdir.

Politi, vd. (2014) ise Amerika’da sigorta yaptırmamış olan yetişkin bireylerin sigorta bilgi seviyelerini ölçmeyi ve bilgi düzeyini etkileyen faktörleri belirlemeyi amaçlamıştır. Bu bağlamda, farklı ırk, gelir ve eğitim düzeyine sahip 51 katılımcı ile görüşme yapılmış ve birçok katılımcının sigorta terminolojisine yabancı olduğu ve sigorta kararlarında en önemli belirleyicilerin prim, sabit maliyet ve sigorta kapsamının olduğu saptanmıştır. Altıntaş

(2009) emeklilik planlarında finansal eğitimin önemine ilişkin yaptığı araştırma sonucunda deneklerin tamamına yakınının emeklilik yatırım fonlarının çeşitleri, içerikleri veya yatırım fonlarının kuruluş amaçlarına ilişkin yeterli bilgi birikimine sahip olmadığını tespit etmiştir.

Ülkemizde de 2014’de yayınlanan Finansal Erişim, Finansal Eğitim, Finansal Tüketicinin Korunması Stratejisi ve Eylem Planları kapsamında Kamusal Emeklilik ve Özel Emeklilik Sistemleri Konusunda Bilinçlendirme Çalışmaları kapsamında Emeklilik Gözetim Merkezi (EGM), Finansal Hizmetlere Yönelik Eğitim ve Araştırma Merkezlerinin Kurulmasının Teşvik Edilmesi kapsamında Sigortacılık Eğitim Merkezi (SEGEM)’in kurulması gerçekleştirilmiştir. İlerleyen süreçte Türk Sigorta Sektörü’nde yer alan mevcut ürünlerin geliştirilmesi hedeflenmektedir(Genelge,2014).

Ayrıca Onuncu Kalkınma Planı’nda belirtildiği gibi; gayrisafi milli harcanabilir gelirin tüketilmeyen kısmı olan yurtiçi tasarruflar, yatırımların finansmanı açısından büyük önem taşımaktadır. Uluslararası veriler açık ekonomi koşullarında dahi gelişmekte olan ülkeler açısından yurtiçi tasarruflarla yatırım arasında pozitif ilişkiye işaret etmektedir. Bu çerçevede tamamlayıcı sigorta sisteminin geliştirilmesi de dikkat alınmış, Bireysel Emeklilik Sistemine (BES) katılımın artırılması, Özel Sağlık Sigortalarının ve hayat sigortalarının geliştirilmesi çalışmaları eylem planı kapsamına dahil edilmiştir (Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018).

Gayrisafi milli harcanabilir gelirin tüketilmeyen kısmı olan yurtiçi tasarruflar, yatırımların finansmanı açısından büyük önem taşımaktadır. Uluslararası veriler açık ekonomi koşullarında dahi gelişmekte olan ülkeler açısından yurtiçi tasarruflarla yatırım arasında pozitif ilişkiye işaret etmektedir. Türkiye’nin orta-uzun dönem kalkınma hedeflerini yakalaması açısından istikrarlı ve yüksek bir büyüme sağlanması önem taşımaktadır. Büyümenin sağlıklı bir yapıda sürdürülmesi için yatırımlarda da istikrar sağlanması gerekmektedir. Türkiye’nin yurtiçi tasarruf oranlarının %15’in altındaki mevcut düzeyi, benzer gelir grubundaki ülkelere ve hızlı büyüyen ülkelere göre daha düşük seviyededir. Türkiye ekonomisi yakın geçmişte dış finansmana erişimde sorun yaşamamış olsa da yatırımların ve büyümenin istikrarlı bir biçimde sürdürülmesi için tasarrufların artırılmasına yönelik önlemler alınması önem taşımaktadır. Yurtiçi tasarrufların artırılması ve israfın önlenmesi programı aşağıda yer aldığı gibi, 4 grupta ele alınmıştır.

1. Mali Piyasa Araçlarıyla Tasarrufların Özendirilmesi
2. İsrafın Azaltılması ve Mükerrer Tüketimin Önlenmesi
3. Kredi Düzenlemeleriyle Tasarrufların Özendirilmesi ve Üretken Yatırımlara Yönlendirilmesi
4. Tamamlayıcı Sigortacılığın Geliştirilmesi (Onuncu Kalkınma Planı:2)
Özellikle dördüncü grupta yer alan tamamlayıcı sigortacılığın geliştirilmesi başlığı altında yapılması planlanmış politikalar Tablo 1 ve Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 1: Tamamlayıcı Sigortacılığın Geliştirilmesi
Politika 1: Bireysel Emeklilik Sistemine (BES) Katılımın Artırılması

No	Eylem	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eyleme İlgili Kuruluşlar	Açıklama
1	BES’de kesinti oranlarının uluslararası düzeylere yaklaştırılması.	Hazine Müsteşarlığı	Sermaye Piyasası Kurulu, TSB	BES’de kesinti oranlarına ilişkin ülke uygulamaları dikkate alınarak emeklilik şirketlerinin, katılımcıların birikimleri üzerinden yapabilecekleri fon toplam gider kesintisi tavanlarının yerindeliği değerlendirilecektir. Yerindelik değerlendirmesi sonucuna göre BES Hakkında Yönetmelik gözden geçirilecek, gerekli revizyon yapılması.
2	Otomatik katılım sistemi pilot çalışmasının yapılması.	Hazine Müsteşarlığı	TSB	Otomatik katılım sistemi, işe başlayan bir çalışan adına otomatik olarak bir emeklilik hesabı açılması ve ilk aydan başlayarak maaşından otomatik olarak katkı payı kesintisi yapılmasına dayanan bir sistemdir. Kişiler, sisteme katılmayı istememeleri durumunda başvuru yapmalıdır. Bu konuda pilot

çalışma başlatılmış olup 2015 yılında söz konusu çalışmanın sonuçları değerlendirilmiştir.

3	BES'te ortalama kalış süresinin artırılmasına yönelik çalışmanın yapılması.	Hazine Müsteşarlığı	TSB	BES'den ayrılma oranını azaltarak tasarruf seviyesinin artmasına katkıda bulunacak önlemlerin geliştirilmesi için gerekli çalışmalar yapılması.
---	---	---------------------	-----	---

Tablo 2: Tamamlayıcı Sigortacılığın Geliştirilmesi
Politika 2: Özel Sağlık Sigortalarının Geliştirilmesi

No	Eylem	Eylemden Sorumlu Kuruluş	Eyleme İlgili Kuruluşlar	Açıklama
1	Veri paylaşım protokolünün imzalanması	Hazine Müsteşarlığı	Sağlık Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu, TSB, Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi	Doğru risk değerlendirmesi ve suiistimaller ile mücadele için öncelikle SGK-SBGM arasında ve ihtiyaç halinde Sağlık Bakanlığı-SBGM arasında bilişim temelli veri paylaşımı sağlanması.
2	Tamamlayıcı sağlık sigortası raporunun yayınlanması	Hazine Müsteşarlığı	Sağlık Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu TSB, Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi	Özel sağlık sigortalarını geliştirmek amacıyla, 2023 yılı perspektifiyle hazırlanan vizyon belgesi yayınlanması.
3	Sağlık sigortalarında vergisel uygulamaların değerlendirilmesi	Hazine Müsteşarlığı	TSB	Özel sağlık sigortalarında vergisel uygulamalar değerlendirilecek ve özel sağlık sigortalarının geliştirilmesi amacıyla vergi politikası önerileri oluşturulacaktır. Bu çerçevede yapılan çalışmalar raporlandırılması.

Kaynak: Yurtiçi Tasarrufların Arttırılması ve İsrafın Önlenmesi Programı Eylem Planı, 10. Kalkınma Planı (2014-2018), Ankara: Kalkınma Bakanlığı, ss.21-22.

Tablolardan görüldüğü gibi; genelde finansal eğitim özelde ise tasarrufların arttırılması noktasında sigorta sektörünün gelişmiş olması önem kazanmakta, sigortalı olma bilincinin artması ve toplumda sigorta konusunda bilgi düzeyinin yükselmesi ön plana çıkmaktadır. Bu kapsamda Türk Sigorta Sektörü'ne ait temel göstergelerin incelenerek, Dünya Sigorta Sektörü içindeki payının zaman içindeki değişiminin görülmesi amaçlanmıştır.

TÜRKİYE SİGORTA SEKTÖRÜ

2014 yılı sonu itibarıyla Türkiye'de 38 hayat dışı, 19 hayat ve emeklilik, beş hayat ve bir adet reasürans olmak üzere toplam 63 sigorta, reasürans ve emeklilik şirketi faaliyet göstermektedir. Faaliyet ruhsatı olan ancak sözleşme akdetmeyen ya da faaliyeti durdurulmuş olan iki adet hayat dışı ve bir adet hayat sigorta şirketi ile bir

adet reasürans şirketiyle birlikte sektördeki toplam şirket sayısı 67'ye ulaşmaktadır. Tablo 3'de Türk sigortacılık ve bireysel emeklilik sektörlerinin dünya sigortacılığı ve Türk finans sistemi içindeki konumuna ilişkin genel bilgilere yer verilmiştir (Faaliyet Raporu,2014:3).

Tablo 3: Dünya ve Türkiye Sigorta Sektörü'ne Ait Göstergeler

Temel Göstergeler	2010	2011	2012	2013	2014
GSYH (milyar TL)	1098,8	1297,7	1416,8	1567,3	1749,8
Nüfus (Milyon TL)	73,7	74,7	75,6	76,7	77,7
Konut Sayısı (Milyon TL)	15,1	16,4	17,0	17,0	17,7
Trafiğe Kayıtlı Araç Sayısı	15,1	16,1	17,9	17,9	19,0
Prim					
Türkiye Prim Üretimi	14,1	17,2	19,8	24,2	25,0
Hayat Dışı (Milyar TL)	11,9	14,5	17,1	20,8	22,7
Hayat	2,2	2,7	2,7	3,4	3,3
Direkt Prim Üretimi	13,8	16,8	19,5	23,7	25,4
Hayat Dışı	11,7	14,2	16,8	20,4	22,1
Hayat	2,1	2,6	2,7	3,3	3,2
Dünya Prim Üretiminde Türkiye'nin Payı (%)	0,22	0,22	0,24	0,28	0,25
Hayat Dışı	0,44	0,44	0,48	0,55	0,49
Hayat	0,05	0,06	0,06	0,07	0,06
Direkt Prim Üretimi /GSYH					
Dünya	6,90	6,60	6,50	6,28	6,17
Türkiye	1,26	1,29	1,37	1,51	1,45
Direkt Prim Reel Artış Oranı (%)					
Dünya	2,40	1,10	2,50	0,10	3,70
Türkiye	7,27	11,88	8,49	14,72	1,50
Kişi Başına Direkt Prim Üretimi (\$)					
Dünya	627	661	656	652	662
Türkiye	127	134	143	163	149
Finansal Sistem İçinde Sigortacılık Sektörünün payı	3,24	3,14	3,43	3,33	3,64

Kaynak: Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Rapor, 2014:11.

Ülkemizde sigortacılık sektörü, ekonominin genişlediği dönemlerde genellikle GSYH'dan daha yüksek oranda büyüme sergilemesine rağmen, uzun bir aradan sonra 2014 yılında prim üretimi açısından ters yönde bir performans göstermiştir. Yıl içinde toplam 26 milyar TL prim üretimi gerçekleştiren sektör, bir önceki yıla göre nominal %6,9 oranında artış kaydetmesine rağmen 1998 yılı sabit fiyatlarıyla %1,5 oranında küçülmüştür. Reel prim üretimi hayat dışı sigortalarda %0,1 oranında artarken, hayat sigortalarında yaşanan %11,2'lik düşüş nedeniyle sektör toplamda küçülmüştür(Faaliyet Raporu,2014:3).

Tablo 4'te ise Türk Sigorta Sektörü'nün vermiş olduğu teminat, gerçekleşen ve ödenen tazminat değerleri ile şirketlere ait toplam özsermaye tutarları yer almaktadır.

Tablo 4: Türkiye Sigorta Sektörü Bünyesinde Teminat, Tazminat ve Özsermaye Değerleri

Teminat (Milyar TL)	2010	2011	2012	2013	2014
Verilen Toplam Teminat	30661,7	39163,1	49714,0	62820,1	76526,8
Hayat Dışı	30402,2	38822,4	49326,2	62334,3	75961,9
Hayat	259,5	340,6	387,8	485,7	564,9
Toplam Teminat / GSYH (%)	27,90	30,18	35,09	40,08	43,74
Tazminat (Milyon TL)					
Gerçekleşen Tazminat	9052,4	10331,6	12559,3	1473,2	15831,9
Hayat Dışı	7332,3	8657,1	10683,1	11897,2	13707,9
Hayat	1520,1	1674,5	1876,2	2176,0	2124,0

Ödenen Tazminatlar	8652,9	9904,9	11202,9	11805,7	13409,4
Hayat Dışı	7168,0	8304,8	9422,4	9756,3	11324,5
Hayat	1484,9	1600,1	1780,5	2049,3	2084,8
Özsermaye					
Hayat Dışı Sigorta Şirketleri	5023,0	5148,4	5058,2	6914,6	8105,5
Hayat	457,2	817,8	188,7	206,5	251,8
Emeklilik Şirketleri	1710,0	2257,3	3326,4	3556,6	4077,0
Reasürans Şirketleri	798,7	447,3	658,4	702,0	753,0

Kaynak: Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Rapor, 2014: 12

Diğer yandan, prim üretimindeki daralmanın aksine, sigortacılığın ülke ekonomisi için önemini ortaya koyan diğer kriterlere göre sektör hızla büyümeye devam etmektedir. Sektörde düzenlenen poliçe sayısı 2014 yılında bir önceki yıla göre %5,9 oranında artmış ve 55 milyon adede yaklaşmış, karşılığında ise sigorta ettirenlere toplam 76,5 trilyon TL teminat verilmiştir. Bu tutar, GSYH'nın yaklaşık 44 katıdır ki, sigortacılığın ülkemiz ekonomisinin istikrarlı bir şekilde büyüebilmesi için önemini ortaya koymaktadır. Benzer şekilde, istihdama yapmış olduğu katkı açısından da sektör 2014 yılında büyümeye devam etmiştir.

Sigortacılık sektörü büyümeye devam ederken mali sağlamlığını da korumaktadır. 2014 yılı sonu itibarıyla şirketlerin mevcut özsermayelerinin gerekli özsermaye tutarına oranı hayat dışı şirketlerde %136, hayat / emeklilik şirketlerinde ise %387 olarak gerçekleşmiştir. Bu veriler, sektörün yükümlülüklerini karşılayabilecek özkaynağa fazlasıyla sahip olduğunu göstermektedir(Faaliyet Raporu,2014:4).

Sigortacılığa benzer şekilde, Bireysel Emeklilik Sistemi de 2013 yılı başında uygulamaya giren doğrudan devlet katkısı uygulamasının etkisiyle hızla büyümeye devam etmektedir. Sistemdeki katılımcı sayısı yıl içinde %23 oranında artarak 5,1 milyon kişiye, mevcut katılımcılar tarafından ödenen katkı payı tutarı (devlet katkısı dahil) 31 milyar TL'ye, sistemde biriken fonların değeri ise 38 milyar TL'ye ulaşmıştır. Bu rakamlar, sistemde biriken fon tutarının bir önceki yılsonuna kıyasla %44 oranında arttığını göstermektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Dünya sigorta sektörü ile karşılaştırıldığında oldukça küçük bir paya sahip olan Türk Sigorta Sektörü kendi içinde büyüme potansiyeli olan bir alan olarak görülmekte ve her geçen gün yabancı sigorta şirketlerinin ilgisini çekmektedir. Özellikle ülkemizde zaman içinde tasarruf oranının artmasına bağlı olarak sigortalı sayısının artırılması ve sigortalı olma bilinç düzeyinin yükselmesi beklenmektedir. Bu kapsamda sigorta okuryazarlığı konusunda var olan düzeyin tespit edilmesi ve bulunan olası sonuçlara göre sigorta eğitiminde yeni stratejiler belirlenmesi gündeme gelebilir. Özellikle sigorta ön lisans veya lisans eğitimi almayan diğer üniversite öğrencileri için "**Sigorta Okuryazarlığı**" olarak seçmeli ders konulması önerilebilmektedir.

Finansal eğitim veya finansal okuryazarlık kapsamında sigorta okuryazarlığı kavramının daha fazla dile getirilmesi ve bu alanda da yeni akademik çalışmaların yapılması önem kazanmaktadır. Konunun farklı yönleri ile araştırılmasının, toplumun farklı kesimlerini kapsayan çalışmaların yapılmasının sektöre ciddi anlamda katkı sağlayacağı beklenmektedir.

KAYNAKÇA

Atkinson, Adele. – Messy, Flore Anne. (2012), Measuring Financial Literacy: Results of the OECD / International Network on Financial Education (INFE) Pilot Study, OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions, No 15, OECD Publishing.

Altıntaş, K.M. (2009) Belirlenmiş Katkı Esaslı Emeklilik Planlarında Finansal Eğitimin Önemi: Katılımcıların Finansal Okur Yazarlığı Çerçevesinde Alternatif Bir Yatırım Eğitimi Modeli, *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 5, Sayı 9, 2009, 151–176.

Finansal Erişim, Finansal Eğitim, Finansal Tüketicinin Korunması, Stratejisi ve Eylem Planları, (2014).Başbakanlık Genelge 5 Haziran 2014 tarihli ve 29021 sayılı Resmi Gazete.

Dünyada ve Türkiye’de Finansal Hizmetlere Erişim ve Finansal Eğitim. (2011), T.C. Merkez Bankası, Mart Gökmen, H. (2012). *Finansal Okur Yazarlık* (1. Baskı ed.). Tophane, İstanbul: Hiperlink Yayınları,43.

Lusardi, A. ve Mitchell, O. S. (2009). Financial literacy: Evidence and implications for financial education. *Trends and issues, TIAA-CREF Institute*.

Lusardi, A., Mitchell, O. S. ve Curto, V. (2010). Financial literacy among the young. *Journal of Consumer Affairs*, 44(2), 358-380.

Kalkınma Bakanlığı, (2014). Yurtiçi tasarrufların artırılması ve israfın önlenmesi programı eylem planı, 10. Kalkınma Planı (2014-2018), Ankara: Kalkınma Bakanlığı.

McCormack, L., Bann, C., Uhrig, J., Berkman, N. ve Rudd, R. (2009). Health insurance literacy of older adults. *Journal of Consumer Affairs*, 43(2), 223-248. doi:10.1111/j.1745-6606.2009.01138.x

OECD. (2005). *Improving financial literacy: analysis of issues and policies* (9264012575).

OECD/INFE. (2012). *Finansal Eğitim Ulusal Stratejisi Üst Düzey İlkeleri*, 2 rue André-Pascal, 75775 Paris cedex 16.

Oksay, S. (2006). *Sigorta Eğitimi ve Bilincinin Artırılması için Yapılan Uluslararası Çalışmalar: OECD Raporu*. , Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği Yayını, Sayı:5.

Politi, M. C., Kaphingst, K. A., Kreuter, M., Shacham, E., Lovell, M. C. ve McBride, T. (2014). Knowledge of health insurance terminology and details among the uninsured. *Medical Care Research and Review*, 71(1), 85-98. doi:10.1177/1077558713505327.

SEGEM,(2011), Türkiye’de Sigortacılık ve Aktüerya Eğitimi, Üniversitelerde Sigortacılık Lisansüstü Eğitimi Çalışma Grubu Raporu, SEGEM, 16-17 Nisan 2011.

Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Rapor,(2014), Hazine Müsteşarlığı Sigorta Genel Müdürlüğü.

TCMB. (2015). Finansal Eğitim. *Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Bülteni* (37).

Türkiye Sigorta Birliği Faaliyet Raporu (2014).

Uralcan, Ş. G. (2011a) Finansal Eğitim Ulusal Stratejisi Oluşumunda Özel Sigorta Sektörüne Yönelik Eğitimlerde Önem Taşıyan Makro Analizler, C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 12, Sayı 2,113-137.

Uralcan, Ş. G. (2011b). *Temel Sigorta Bilgileri ve Sigorta Sektörünün Yapısal Analizi* (3. Baskı ed.). İstanbul: Hiperlink Yayınları.